

2 Monumentale kunst

3 Erfgoedweek Apeldoorn

4 Archeologische opgraving landgoed Welgelegen

Voorwoord

Voor u ligt de eerste nieuwsbrief Cultuurhistorisch Apeldoorn van de gemeente Apeldoorn. Met deze nieuwsbrief willen we graag het contact met de monumenteigenaren in onze stad versterken. Nog meer interactief worden dan we al zijn met de in cultuurhistorie geïnteresseerde Apeldoorners vinden we belangrijk. In deze eerste brief geven wij u informatie over actuele zaken, zoals het project Naoorlogs Erfgoed, waarin de bijzondere categorie monumentale kunst, en de recente opgraving op het landgoed Welgelegen. De nieuwsbrief gaat twee keer per jaar verschijnen. Tips en suggesties voor zaken die u uitgelicht zou willen hebben in de nieuwsbrief horen wij graag! Speciale rubriekjes voor vraag en aanbod van bijvoorbeeld oude bouwmaterialen of vragen aan andere monumenteigenaren behoren ook tot de mogelijkheden. Dan wordt het een nieuwsbrief niet alleen met informatie van de gemeente naar u toe, maar ook naar elkaar.

*Jolanda Reitsma-Buitenweg,
wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling*

Tijd voor naoorlogs erfgoed

In 2007 is de gemeente begonnen met de inventarisatie van het naoorlogse erfgoed. De periode 1940 tot 1970 staat in het teken van het optimisme, woningnood, hoge bouwproductie en een veranderende samenleving. De bouwwerken die toen gebouwd zijn weerspiegelen een tijdsbeeld en zijn onderdeel geworden van de Apeldoornse identiteit. Dat veel mensen de bouw van die portiekflats, die school van vroeger of de kerk om de hoek met hun eigen (kinder) ogen hebben gezien, neemt niets weg van de mogelijke cultuurhistorische waarde van een dergelijk pand. Ook naoorlogse gebouwen kunnen monumentaal zijn.

Waarom nu?

Met de inventarisatie van de periode ná 1940 geeft de gemeente een vervolg op de waardering en selectie van vooroorlogse monumenten. Inmiddels behoort de periode tot 1970 al tot de geschiedenis. Het is belangrijk om tijdig een beeld te hebben van de meest waardevolle objecten binnen de gemeente en ze te behouden voor de toekomst.

De inventarisatie

De inventarisatie is uitgevoerd aan de hand van twaalf categorieën. Er is gekeken naar bijvoorbeeld bedrijfs- en kantoorgebouwen, woningen, flatgebouwen, recreatieve gebouwen en militaire gebouwen. Zo is een eerste overzicht ontstaan van architectonisch, stedenbouwkundig of cultuurhistorisch interessante objecten in de gemeente.

De Cultuurhistorische Adviescommissie, een samenstelling van onafhankelijke adviseurs, zal op basis van deze inventarisatie voorstellen doen om objecten verder te onderzoeken of niet. Verder onderzoek houdt in dat de kwaliteiten en bouwgeschiedenis >>

van het gebouw, de architect, de toenmalige opdrachtgever enzovoorts uitgebreid worden onderzocht. Uit dit onderzoek moet de precieze waardering van het object blijken.

10 topmonumenten

Uit de inventarisatie is al snel gebleken dat een aantal objecten echte toppers zijn. Wellicht heeft u al de foto's gezien, afgelopen februari in de Stentor? Van het Ereveld in Loenen, een belangrijke plek voor de herinnering aan de oorlog, tot Centraal Beheer,

een gebouw dat internationale bekendheid geniet: alle 10 laten de Apeldoornse kwaliteiten zien. Deze 10 topmonumenten worden als eerste geplaatst op de gemeentelijke monumentenlijst.

Ter gelegenheid van deze eerste plaatsingen heeft architectuurfotograaf Harry Noback prachtige foto's gemaakt. De foto's zijn in een mooi ansichtkaartenboekje gebundeld. Bezoekers van de eerste Apeldoornse monumentenbeurs hebben dit boekje als kadootje ontvangen.

Heeft u er ook interesse in? Vraag er naar bij het gemeentelijk team Cultuurhistorie.

Wilt u meer weten?

De gemeente wil zowel de potentiële eigenaren als een breed publiek regelmatig informeren over dit onderwerp. Wij zullen u dan ook op de hoogte houden. Reeds verschenen zijn de brochures Naoorlogs Erfgoed en Monumentale Kunst. U kunt deze brochures in het stadhuis verkrijgen, maar ook downloaden via de gemeentelijke website.

Monumentale Kunst

Monumentale kunst waarderen

De zogenaamde percentageregeling van het rijk begin jaren vijftig maakte een brede toepassing van de monumentale kunst mogelijk. 1,5 procent van de bouwkosten van een overheidsgebouw moest gereserveerd worden voor de inschakeling van beeldend kunstenaars. In 1953 werd nog een speciale regeling ontworpen gericht op de bouw van scholen.

In Apeldoorn ging men nog een stap verder. De Apeldoornse Vereniging voor Beeldende Kunstenaars verzocht de gemeenteraad namelijk om een fonds in het leven te roepen "ter verfraaiing van Apeldoorns openbare wegen, pleinen en gebouwen". De enorme groei van Apeldoorn moest gepaard gaan met het verfraaien van de leefomgeving, meende zij, en de Vereniging deed daartoe het voorstel om tien procent van de opbrengsten van

de bouwvergunningleges te besteden aan kunst. Zowel het Fraaier Apeldoorn Fonds als een adviescommissie werden opgericht. Tot de vervanging door een nieuw fonds in 1962-1964 zou Fraaier Apeldoorn herhaaldelijk het initiatief nemen om kunst aan te kopen, waarvan een groot aantal voorbeelden tot op de dag van vandaag kan worden teruggevonden in het Apeldoornse straatbeeld.

Nettenfabriek

Maakt u vooral gebruik van de mogelijkheid de oude nettenfabriek te bezoeken tijdens het programma van de Triënnale. In de hal is een prachtige wandschildering van de Apeldoornse kunstenaar Harry Meek te bezichtigen. Het gebouw is in de komende Triënnale-programma één van de locaties waar een tentoonstelling zal worden gehouden van landschapsarchitect Michael van Gestel onder de titel 'Onzichtbaar werk'.

De Triënnale is een 100 dagen durend cultuur, tuin en landschapsevenement dat in Apeldoorn van 11 juni t/m 28 september gehouden zal worden. Meer informatie? www.triennale.nl De fabriek zal waarschijnlijk binnen afzienbare tijd worden gesloopt en plaatsmaken voor nieuwbouw. Het zou jammer zijn als de wandschildering dan verloren gaat. Dit kunstwerk is weliswaar speciaal voor de functie van de fabriek gemaakt. Het zou echter aardig zijn als deze monumentale kunst zou kunnen worden ingepast in nieuwbouw op deze plek en herinnert aan wat daar meer dan een eeuw lang is gebeurd.

Erfgoedweek Apeldoorn

De Erfgoedweek in Apeldoorn is in 2003 ontstaan eigenlijk als actieweek om reclame te maken voor de jaarlijkse Open Monumentendag. Deze open dag wordt altijd gehouden op de tweede zaterdag van september.

De organiserende instellingen van deze Erfgoedweek kregen in 2004 een eervolle vermelding voor het gevarieerde programma. Het jaar daarop wonnen ze de Bouwfondstrofee voor met name het jeugdprogramma. Stichting Apeldoornse Monumenten, CODA en de gemeente zijn de samenwerkende partners. De projectleiding is al een paar jaar in handen van bureau Storia en de jeugdactiviteiten van bureau UitdeTijd. Afhankelijk van het thema betreft de organisatie jaarlijkse andere partijen bij het programma. Een aantal leden van het goedplatform verzorgt een eigen onderdeel in de Erfgoedweek, zoals de Stichting Apeldoornse Monumenten verantwoordelijk is voor de Open Monumentendag. De Vereniging Oud Apeldoorn neemt een opengestelde locatie op die dag voor zijn rekening, de Archeologische Werkgroep Apeldoorn is meestal van de partij en de IVN verzorgt een gecombineerde natuur/cultuuractiviteit. Zo is er elk jaar weer een andere samenstelling van betrokken organisaties. In 2007 heeft zich bijvoorbeeld een enthousiaste werkgroep uit Hoenderloo gemeld om deel te nemen. In navolging daarvan zijn in 2008 zijn alle dorps- en wijkraden uitgenodigd om eventuele ideeën aan te leveren.

Open Monumentendag 2007: monumenten van de twintigste eeuw

Open Monumentendag grootstere culturele evenement van Nederland

OPEN MONUMENTENDAG - De Open Monumentendag wordt in 2007 voor de 21ste keer georganiseerd. Op 8 en 9 september staat Open Monumentendag onder de titel Moderne Monumenten in het teken van de monumenten van de twintigste eeuw.

In deze eeuw kreeg de Nederlandse architectuur voor een eigen gezicht. Aan de wieg van deze ontwikkeling stond de architect H.P. Berlage, doorgaans gezien als de vader van de moderne Nederlandse architectuur. Met zijn aandacht voor een heldere esthetische en ver-

van het functionele ritmiek ook bevestigd op en daarom legendarisch. Berlage's denken vormde een uitgangspunt voor architectuur en herontwikkeling van de twintigste eeuw. De architectuur van de twintigste eeuw was een belangrijke impuls voor de architectuur van de twintigste eeuw. Berlage's denken vormde een uitgangspunt voor architectuur en herontwikkeling van de twintigste eeuw. De architectuur van de twintigste eeuw was een belangrijke impuls voor de architectuur van de twintigste eeuw.

deze periode van verdere bouw historisch nieuwe woonwijken met getalende brede appartementen en flatgebouwen om volkswaardig nummer één in de jaren vijftig, de voorloper te herontwikkelen.

Regio Stedentriëhoek - Vanaf 2007 wordt de week die wordt georganiseerd onder de titel Moderne Monumenten in het teken van de monumenten van de twintigste eeuw. De architectuur van de twintigste eeuw was een belangrijke impuls voor de architectuur van de twintigste eeuw.

Vaste onderdelen van de Erfgoedweek zijn de opening in het Historisch Café van september in CODA, de monumentensnuffelmiddag voor basisscholieren op de woensdagmiddag op diverse locaties, een lezing op de donderdagavond en het afsluitende Open Monumentendagweekend. De zaterdag van dit weekend is de eigenlijke Open Monumentendag die sinds 1986 bestaat. In het hele land kunt u dan gratis en voor niets speciaal voor die dag opengestelde monumenten van binnen bekijken. Zo ook in Apeldoorn, die al actief meedoet vanaf het begin.

Het thema van de Erfgoedweek in 2008 is "Sporen". De week wordt gehouden van vrijdag 5 tot en met zondag 14 september 2008. De opening zal plaatshebben tijdens het Historisch Café van vrijdag 5 september in het CODA-café.

Interessante sporen in Apeldoorn om mee aan de slag te gaan zijn bijvoorbeeld het Apeldoorns Kanaal, de oude spoorlijn aan de Koning Lodewijklaan, maar ook bouwhistorische en archeologische sporen.

Voor meer informatie over de landelijke Open Monumentendag kunt u kijken op: www.openmonumentendag.nl

Voor meer informatie over onze eigen Open Monumentendag kunt u kijken op: www.erfgoedapeldoorn.nl

Vragen, tips en suggesties kunt u schrijven naar het emailadres van de werkgroep Erfgoedweek Apeldoorn: erfgoedweek@apeldoorn.nl

Het Apeldoorns Kanaal is om het landhuis

Archeologische

Begin februari is er archeologisch onderzoek gedaan op het voormalige landgoed Welgelegen. Het landgoed bestond uit een land- en koetshuis, tuin, boomgaard, weiland, bouwland, bos en vijvers, een landbouwschuur en een theekeoepel. De Kayersbeek voorzag het landgoed van water.

Met het onderzoek is het landhuis vrijgelegd. Dit landhuis (1783-1915) is onder andere bewoond geweest door Admiraal Van Kinsbergen die, na zijn sporen verdiend te hebben bij de admiraliteit van Amsterdam >>

Welgelegen heen gegraven. Wist u dat? Vandaar de bocht in het kanaal.

opgraving landgoed Welgelegen

en de Russische vloot, de laatste twintig jaar van zijn leven in Apeldoorn woonde samen met de drie freules Schimmelpenninck van der Oije. In die tijd manifesteerde hij zich als weldoener in Apeldoorn. Nadat het landgoed in 1863 al was verkocht in losse percelen werd het huis tenslotte in 1915 gesloopt.

Het veldwerk werd uitgevoerd door de Archeologische Werkgroep Apeldoorn (AWA) onder leiding van archeologen van de Gemeente. Een groot deel van de bakstenen fundering van het landhuis is teruggevonden:

de stevig gefundeerde middenmuur, enkele binnenmuren, de oostelijke zijgevel en de achtergevel met de ronde serre. Een deel van de muren was echter geheel verdwenen door latere vergravingen. De overblijfselen van de verwachte kelder zijn niet gevonden.

Bij het huis werden vier bakstenen putten aangetroffen. Drie daarvan functioneerden als waterberging, de vierde als inpandig waterput. Bij het opgraven ervan kwamen vele glas- en aardewerkscherven van tafelservies uit de 19e eeuw aan het licht. Opvallend was

de vondst van een mooi versierde pijpenkop met de afbeeldingen van Hermes en Poseidon en een zestal glazen messenleggers.

De resten van het landhuis zullen door de geplande bouw van een parkeergarage volledig verloren gaan. Het zou zonde zijn als ook de herinnering aan het landgoed en zijn bewoners vervagen. Daarom heeft men zich bij de nieuwbouwplannen ten doel gesteld het verhaal van Welgelegen en zijn illustere bewoner admiraal Van Kinsbergen op enigerlei wijze vast te leggen voor de toekomst.

Monumentjes

Voorzitter Erfgoedplatform gezocht

In het Erfgoedplatform Apeldoorn praten alle historische verenigingen in en om Apeldoorn met elkaar. Zij vergaderen vier keer per jaar. Zij stemmen hun activiteiten op elkaar af. Het platform zoekt een onafhankelijke voorzitter. Het doel van deze functie is het activeren en stimuleren van het Erfgoedplatform Apeldoorn. U bent als voorzitter onafhankelijk, u leidt de vergaderingen en begeleidt het platform samen met de secretaris. U bent breed geïnteresseerd in de Apeldoornse cultuurhistorie en u vindt het een

uitdaging om kansen te benutten de partijen met elkaar te laten samenwerken. Het uitgebreide profiel kunt u vinden op de gemeentelijke website. Meer informatie over het platform kunt u daar ook vinden, evenals op www.erfgoedapeldoorn.nl Vragen? Bel of mail naar het team-Cultuurhistorie.

In een volgende nieuwsbrief stelt (één van de leden van) het platform zich nader aan u voor en gaan we wat verder in op de gezamenlijke activiteiten!

Apeldoornse gidsen

In oprichting is een Apeldoornse Gidsenkollektief voor mensen die een rondleiding in de stad willen verzorgen over hun favoriete Apeldoornse onderwerp, bijvoorbeeld in De Parken of de Indische

buurt bij verschillende evenementen of in een onderwijsproject. Is dit echt iets voor u, heeft u vragen, laat het dan weten via het volgende mailadres: cultuurhistorie@apeldoorn.nl

Agenda

Triënnale 11 juni tot en met 28 september 2008

Voor meer informatie: www.triennale.nl

Historisch Café

Het Historisch Café is een ontmoetingsplek voor geïnteresseerden in geschiedenis.

Vrijdag 5 september 2008 Opening Erfgoedweek Apeldoorn 2008.

Vrijdag 7 november 2008

CODA-café van 17.00 tot 19.00 uur, Vosselmanstraat 299.

Zie ook: www.erfgoedapeldoorn.nl

Erfgoedweek Apeldoorn van 5 tot en met 14 september 2008

Zie voor meer informatie: www.erfgoedweekapeldoorn.nl

Festival Geloven in Gelderland 3 oktober tot en met 31 december 2008

Voor meer informatie: www.gelovingelderland.nl

Overzicht beschikbare brochures en folders team Cultuurhistorie

1. Sconenbroke archeologisch onderzocht - juli 2001
2. Archeologisch onderzoek op het terrein van de Haeftenkazerne - oktober 2001
3. Indische buurt beschermd stadsgezicht - december 2006
4. Oude ijzerindustrie in Apeldoorn - december 2002
5. Wiesel beschermd dorpsgezicht - januari 2004
6. Beschermd monument of beeldbepalend pand - januari 2004
7. Graven in de tuin van Paleis Het Loo - december 2003
8. Veluwe vuursteen als werktuig of wapen - januari 2004
9. Begraven en cremieren - augustus 2004
10. De Parken - rijksbeschermd stadsgezicht - september 2005
11. Beekbergen in de middeleeuwen - april 2007
12. Naoorlogs Erfgoed - oktober 2007
13. Monumentale Kunst - april 2008

Team Cultuurhistorie

Het team Cultuurhistorie maakt onderdeel uit van de afdeling Stedebouw en Cultuurhistorie van de dienst Ruimtelijke Ontwikkeling bij de gemeente Apeldoorn.

Medewerkers van het team Cultuurhistorie hebben ieder hun eigen specialiteit. Op de website van het team kunt u actuele monumentale en cultuurhistorische nieuwtjes en weetjes vinden en meer informatie over onderwerpen genoemd in deze nieuwsbrief. Wilt u specifieke informatie over een bepaald onderwerp dan kunt u uw vragen kwijt aan de verschillende specialisten:

- voor cultuurhistorische projecten, analyses en onderzoek: Dianna Beaufort, Annemarie Mascunan en Sandra Minderhoud
- voor plaatsingsprocedures en algemene zaken: Willem Dijkhof
- voor cultuurhistorische activiteiten, cultuurtoerisme, educatie en communicatie: Yvonne de Vries
- voor archeologie: Jan Weertz, Maarten Wispelwey en Janneke Zuyderwyk
- voor onderhoud en restauratie van monumenten: Rudy Wolfkamp
- voor specifieke onderwerpen zoals Radio Kootwijk en Deelerwoud: Evert Leusink.

Het team Cultuurhistorie werkt onder leiding van Christien van Zuthem en wordt ondersteund door Janny Vels. U kunt het team telefonisch bereiken via het volgende nummer: (055) 580 24 82 en via het emailadres: cultuurhistorie@apeldoorn.nl

Colofon

De nieuwsbrief Cultuurhistorisch Apeldoorn verschijnt twee keer per jaar en is een uitgave van de gemeente Apeldoorn.

Uitgave

Gemeente Apeldoorn,
dienst Ruimtelijke Ontwikkeling

Fotografie:

Gemeente Apeldoorn
Harry Noback, architectuurfotografie Apeldoorn
Monumenten Advies Bureau Nijmegen

Vormgeving

Vormvisie BNO, Apeldoorn

Druk

Felua-groep, Apeldoorn

Oplage

2.000 exemplaren

Voorjaar 2008